

Sosiaali- ja terveysministeriö

Lausuntopyyntö asiakasmaksuasetuksen muutoksista VN/24836/2023

Lausunnon antaja: Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue

Asiakasmaksuasetukseen (912/1992) ehdotettujen muutosten mukaisesti asiakasmaksuihin tehtäisiin indeksitarkistukset sekä eräitä maksuja korotettaisiin indeksitarkistuksen lisäksi 10 prosentilla. Lisäkorotukset painottuisivat erikoissairaanhoidon maksuihin. Korotukset tulisivat voimaan vuoden 2024 alusta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja koskevat muutokset esitykset ovat perusteltuja huomioiden kansaneläkeindeksin pisteluvun noin 10 % nousu vuosien 2021 ja 2023 välillä. Samoin eräitä maksuja koskevat lisäkorotukset ovat perusteltuja. Menneiden kahden vuoden aikana sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset ovat nousseet mm. palkankorotusten, aineiden ja tarvikkeiden hintojen nousun, toimitilakustannusten ja ostopalvelujen hinnankorotusten takia. Kansaneläkeindeksin 10 % pisteluku ei kata edellä mainittujen kustannusten nousua.

Hallitusohjelman mukaisesti julkista taloutta tulisi sopeuttaa vähentämällä vastaavan suuruinen määrä hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoituksen momentilta 28.89.31. **Asiakasmaksujen hinnankorotusten vähentäminen hyvinvointialueiden rahoituksesta muistion mukaisessa aikataulussa (vuodesta 2025 alkaen) on ongelmallinen hyvinvointialueiden taloussuunnittelun ennakoimiseksi.** Alla on kuvattu syitä näkemykseemme:

1. Hyvinvointialueille siirtyneiden kustannusten rahoituspohja perustuu nettokustannuksiin, jolloin asiakasmaksut ovat oleellinen osa hyvinvointialueiden rahoitusta. Laissa hyvinvointialueiden rahoituksesta säädetään hyvinvointialueiden rahoituspohjan muodostumisesta. Rahoituslain 5 § perusteella valtion rahoituksen perusteena pidetään hyvinvointialueiden käyttökustannuksia, joista vähennetään vuosikohtaisesti hyvinvointialueiden asiakas- ja käyttömaksut sekä muut toiminta- ja rahoitustuotot. Edelleen rahoituslain 4 § perusteella hyvinvointialueella on oikeus periä asiakas- ja käyttömaksuja järjestämiensä palvelujen käytöstä siten kuin siitä erikseen säädetään sekä päättää maksutulojen käytöstä. **Pykälässä 7 säädetysti rahoituksen taso perustuu edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin.** Rahoituslain § 10 mukaisesti toteutuneet kustannukset huomioidaan rahoituksen tasossa varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneeltä vuodelta toteutuneiden kustannusten perusteella. Tähän säädöspohjaan perustuen mahdollinen asiakasmaksujen hinnankorotusten vähentäminen hyvinvointialueiden rahoituksesta tulee rahoituslain mukaisesti vuoden 2024 osalta huomioiduksi vuoden 2026 rahoituksen tasossa. Asiakasmaksuasetuksen lausuntopyynnön liitteenä olevan muistion mukaisesti julkisen talouden sopeutusta tavoitellaan vuodesta 2025 alkaen. Tavoite ei ole linjassa rahoituslain kirjausten kanssa. Hallituksen talousarvioesityksestä ei käy selkeästi ilmi, onko vuoden 2024 hyvinvointialueiden rahoituspohjasta tehty tämän asiakasmaksuasetusluonnoksen mukainen tasovähennys.
2. Hyvinvointialueet kantavat riskin asiakkaiden maksukyvystä. Riski on todellinen, sillä hyvinvointialueille muodostuu yhteismäärältään miljoonien eurojen vuosittaiset

HYVIN VOIMME - KLART VI KAN

luottotappiot. Asiaksmaksujen enimmäismäärien perusteella laskettu summa asiakasmaksutuottojen kasvusta on siten ylimitoitettu todelliseen tilanteeseen verrattuna.

3. Asiaksmaksuja korotettaessa terveystalouden asiakkaiden taloudellinen vastuu palvelujen rahoittamisesta kasvaa yleistä kustannustasoa nousua nopeammin samanaikaisesti, kun pienituloisiin kohdennetaan myös muita sosiaaliturvan heikennyksiä. Hyvinvointialueet tekevät asiakasmaksujen perimättä jättämisen päätöksiä asiakasmaksulain 11 pykälän mukaisesti, mikäli se on perusteltua asiakkaiden maksukyky huomioiden. Perimättä jättämiset tulisi luottotappioiden tapaan huomioida, mikäli haluttaisiin laskea asiakasmaksujen hinnankorotusten todelliset vaikutukset hyvinvointialueiden tulopohjaan.
4. Maksukatot rajoittavat hyvinvointialueiden asiakasmaksutuottoja pienentäen hinnastomuutosten vaikutuksia hyvinvointialueiden maksutuottoihin. Asetusluonnoksen muistioon kirjatun mukainen, rahoituspohjan etukäteisluontoinen vähennys on näin rahoituslain tasokorottamisen vastainen ja siirtää kohdissa 2–4 perustullusti rahoitusriskin hyvinvointialueille.

On selvää, että hyvinvointialueet tehostavat toimintaansa, sillä rahoituslaki ohjaa tehostamiseen eri keinoin. Asiaksmaksut tulee jättää tämän tarkastelun ulkopuolelle.

Kokkolassa 27. lokakuuta 2023.

Kunnioittavasti,

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue